

Az elektronikus hírközlésszabályozás eredményei és tennivalói, ahogy az alternatív szolgáltató látja

DR. CSEH GABRIELLA
gcseh@pantel.hu

Kulcsszavak: hatékony verseny, befektetési létra, árpés, Egységes Hírközlési Törvény, Referencia Összekapcsolási Ajánlat

A világ alternatív szemmel másmilyen. A szabályozás alternatív szemmel máshogy mérettetik meg, mint teszik azt az inkumbensek, politikusok, szabályozók, előfizetők. A szabályozás akkor jó, ha alternatív távközlési szolgáltatóként piacra tudok lépni, ha kiszámíthatóan megtérül a befektetésem, ha tisztességes versenyben kerülök megmérettetésre, ha munkám eredményeként piaci részesedésem nő, ha egyre több előfizetőm számára nyújthatom szolgáltatásaimat, ha magam választhatom meg, hogy mely piacra milyen szolgáltatással mikor lépek. Az elmúlt évek során ez nem mindig történt így...

Amikor azt a megtisztelő felkérést kaptam, hogy írjam meg véleményemet a szabályozásról, úgy gondoltam megpróbálom összegyűjteni azokat a legfontosabb szempontokat amelyeket az új szabályozási keret magyarországi életbelépésekor az alternatív szolgáltatók szempontjából irányadónak tartok.

Hatékony verseny

Az új uniós keretszabályozás a hatóság kezébe egy dinamikus és könnyen formálható szabályozói eszköztárat adott. Fontosnak tartom, hogy ezt az eszköztárat a szabályozó elsődlegesen a hatékony versenypiac biztosítása érdekében használja. Az információs társadalom kiszélesítésével kapcsolatos politikai célkitűzéseket csak támogatni lehet – de a piacsabályozásba beültetni nem. Az információs társadalom kiépülését hosszútávon a hatékony versenyre alapozott gazdaság támogatja. Ha a szabályozás ezt elfelejt, akkor könnyen előfordulhat, hogy az információs társadalom szlogenjébe bújít kereskedelmi monopóliumépítést támogat.

A magyar távközlési piac kései és elhúzódo liberalizációja összezsúszott az információs társadalom kiépítésének folyamatával. Az éppen liberalizálódó távközlési szektor szabályozási igényei és az információs társadalom kiépítését szorgalmazó politikai célok azonban nem mindig esnek egybe.

Az információs társadalom megvalósulásának egyik előfeltétele az Internet penetráció növelése, a szélessávú technológiák széles körben történő elterjedése. Az Internet elérés szélesebb körben történő elterjedését célozta az Internet célú távközlési hívások árának szabályozása 2002 és 2004 között. Az Internet célú hívások árának alacsony szinten történő meghatározása miatt kieső árbevétel ellensúlyozandó a távbeszélő piacon működő volt monopolszolgáltatók állami támogatást kaptak. Ezzel párhuzamosan elmaradt az Internet összekapcsolás megvalósítása. Ugyan az EHT

alapján 2004-ben elfogadott referencia összekapcsolási ajánlatokban már szerepel az Internet összekapcsolás, a díját azonban a telefon célú összekapcsolási költségekhez, nem pedig a kiskereskedelmi árakhoz viszonyítva állapította meg a hatóság, így a díjak versenyképtelenné váltak. Az Internet hívások összekapcsolási árai ugyanis szinte minden viszonylatban magasabbak, mint az összekapcsolást nyújtó inkumbensek előfizetői díjai.

Időközben a hangsúly a betárcsázós Internet elérésről átkerült a szélessávú technológiákra. Az ADSL penetráció Magyarországon az uniós átlaghoz közelít, míg az Internet penetráció továbbra is lényeges lemaradásban van. Magyarország, várhatóan egy fejlődési lépcsőt átugorva a szélessávú technológiák elterjedésével fogja az Internet hozzáférést széles körben biztosítani. Az információs társadalom kiépítésének zászlója alatt azonban egy új monopólium, az inkumbens szolgáltató szélessávú adatátviteli monopóliuma kezd kiépülni.

Az ADSL piacon a Matáv részesedése kilencven százalék körüli (azaz volt koncessziós területein gyakorlatilag teljes), ennek egy részét kiskereskedelmi értékesítéssel, másik részét nagykereskedelmi ADSL termékének továbbértékesítése révén érte el. A helyi hurok átengedésének kedvezőtlen szabályozása és a bit-folyam hozzáférés hiánya miatt évekig nem léphetett alternatív szolgáltató erre a piacra. Mire a bit-folyam hozzáférés a RUO részeként megjelent, a piac jelentős mértékben telítetté vált, gyors piacnyerésre új belépő már nem számíthat. A RUO árazása, kapcsolt csomagokat lehetővé tévő feltételrendszere és technológiai előírásai kétségessé teszik új piacra lépő megjelenését.

A Matáv az első piacra lépő előnyeit kihasználva megdönthetetlen piaci pozíciót ért el az ADSL piacon. A kérdés most az, hogy ezt az előnyt át tudja-e vinni más piacokra is. Azaz a szabályozó enged-e, hogy ismét első piacralépőként jelenjen meg az ADSL-t követő fejlettebb technológiák bevezetésében, versenytár-

sait ezekről a piacokról kint tarthatja-e? A szabályozó engedi-e, hogy olyan kapcsolt termékekkel jelenjen meg a piacon, amelyek az egyes termékek keresztfinszírozása – például távbeszélő havidíj, kedvezményes percdíjak és ADSL előfizetés egy csomagban történő kínálása – révén hatékonyan megakadályozzák előfizetői bázisának a versenytársakhoz történő elvándorlását?

Befektetési létra

A szabályozási feladatok és eszközök attól függően változnak, ahogyan a szabályozott piac maga is változik. A szabályozott piac dinamikáját jelentős részben az új piacra lépők beruházási és verseny képességei határozzák meg.

A szabályozói beavatkozás konkrét meghatározása során a nemzeti hatóságok elsődlegesen az alternatív infrastruktúrák kiépítésének képességét vizsgálják a szabályozni kívánt időszakban és azon túl. Az Access Irányelv¹ kimondja, hogy a versenyt hosszútávon csak az alternatív infrastruktúrák biztosítják, ezért a verseny erősödését rövidtávon támogató hozzáférési és összekapcsolási kötelezettség nem eredményezheti a versenytársak befektetői szándékának gyengülését. Az új piacra lépők befektetői szándékának megerősítéséhez azonban befektetéseik megtérülése mellett egy hosszútávon kiszámítható szabályozói magatartás szükséges. Az új piacra lépők először a számukra legkevesebb beruházási költséget jelentő hálózati szinten jelennek meg, piacot és előfizetői bázist szereznek. Bevételükkel fedezik kezdeti beruházásaik költségeit és további befektetéseikkel magasabb hálózati szintre lépnek.

Az alternatív szolgáltatók – különösen akik hosszútávon számolnak piaci jelenléttel – számára általában szolgáltatásaik saját hálózaton történő nyújtása a legkedvezőbb, hiszen így költségeiket, és szolgáltatás portfóliójukat maguk tervezhetik. De csak akkor képesek és készek magasabb befektetési szintre lépni, ha kezdeti befektetéseik megtérülését biztosítottnak látják, amelyhez megfelelő piaci jelenlét és előfizetői bázis szükséges.

Alternatív szolgáltatóként csak egyetérteni lehet az ERG² befektetési létra elméletével és az alternatív szolgáltatók befektetési hajlandóságának optimalizálását célzó szabályozói lépésekre tett javaslataival. Az ERG hangsúlyozza, hogy az alternatív infrastruktúra kiépítését célzó szabályozói beavatkozással párhuzamosan támogatni kell az alternatív infrastruktúra igénybevételeivel piacra lépő szolgáltatások versenyét. Tekintettel kell továbbá lenni az alternatív befektetések megtérülésének időigényességére és a kezdeti befektetések megtérülését határozott szabályozói beavatkozásokkal kell biztosítani. Az ERG azt is elismeri, hogy egyes hálózatrészek tekintetében a párhuzamos infrastruktúra

kiépítése nem életképes illetve számos esetben rendkívül nehéz előre megállapítani, hogy a párhuzamos infrastruktúra kiépítése életképes-e és a befektetés milyen piaci körülmények között várható.

Az ERG anyagát természetesen a magyar szabályozó is valószínűleg kézikönyvként forgatja és a folyamatban lévő piacmeghatározás és szabályozói beavatkozások során remélhetően visszaköszönnék az ERG iránymutatásai és kedvező piaci folyamatokat indítanak el.

¹ Directive (2002/21/EC)

² European Regulators Group Common Position on the approach to Appropriate remedies in the new regulatory framework

A hazai szabályozás az elmúlt években kiterelte az alternatív hálózatokról a tranzit adatforgalmat és hangforgalmat. Internet és bérelt vonali összekapcsolás hiányában és a tranzit célú hangforgalom (többek között a közvetítőválasztással bonyolított forgalom harmadik szolgáltató általi tranzitálása) ugyanis csak a saját hálózat kiépítésével kiszolgált korlátozott előfizetői kör számára nyújthatják az alternatív szolgáltatók szolgáltatásait.

Jó irányba történt elmozdulás 2004 folyamán a RU-Ok betelepülési költségcsökkentésével, és a RIOkban a helyi hívások összekapcsolási díjcsökkentésével. Ezek a fejlemények azonban még mindig arra kényszerítik az új szolgáltatókat, hogy infrastruktúrális fejlesztéseiket egymással párhuzamosan végezzék ahelyett, hogy egymás között kialakulhatna bizonyos szereposztás, s a befektetéseik egymásra épülve, egymást támogatva alkotnának erős alternatívát az inkumbenssel szemben.

A hazai szabályozás továbbra sem vesz tudomást a távközlési piaci verseny szegmentáltságáról és nem támogatja az alternatív szolgáltatók együttműködését és befektetéseik optimalizálását. Az inkumbens szolgáltatók az egyes piaci szegmensekben – mint például ADSL piac, bérelt vonali piac, lakossági hangpiac, üzleti előfizetői piac – más-más erőteljes versenytárral szembeesülnek. A versenytársak kényszerpályán vannak: vagy mindannyian saját hálózatot építenek, vagy az inkumbens szolgáltató hozzáférési és összekapcsolási termékeit veszik igénybe. A szabályozási korlátok miatt egy alternatív szolgáltató sem tud a többiek hálózati szolgáltatójává válni.

A befektetési létra koncepciójának hazai adottságokra figyelemmel történő alkalmazása elősegítheti az alternatív befektetések optimalizálását, a létező alternatív infrastruktúrák maximális kihasználását.

Előfizetői migráció

A szabályozás eredményessége végső soron néhány számra sűrítendő: mekkora a piaci részesedésünk, hány előfizetőnk van, képesek vagyunk-e nyereségesen szolgáltatni? Számos erőteljes és mélyreható szabályozói beavatkozás maradt már hatás nélkül, az inkumbens szolgáltatók találékonyságának köszönhetően.

Az alternatív szolgáltatók számára valójában nem az a fontos, hogy költségalapú-e az összekapcsolási ár, hanem az, hogy az előfizetők migrációját semmi ne akadályozza: a költségalapú összekapcsolási ár mellett milyen a vonatkozó kiskereskedelmi ár, érvényesít-e az inkumbens olyan SLA, műszaki, technológiai feltételt, ami akadályozza piacra lépésünket, vagy korlá-

tozza versenyképességünket, esetleg olyan előfizetői csomagot képez, amelyre mi az előfizetőhöz való hozzáférésünk adottságai miatt nem vagyunk képesek?

A tisztességes versenyfeltételek ex-ante biztosítása nélkül a legerősebb nagykereskedelmi piaci beavatkozás is hatástalan maradhat. Emlékezzünk az első RIOk és RUOk megjelenésére, vagy az eseti szolgáltatóválasztás üres intézményére. Az első, magas összekapcsolási díjakat tartalmazó RIOk elfogadásával párhuzamosan az inkumbens kedvezményes, hosszútávra szóló és a szolgáltatóválasztást kizáró csomagokat vezetett be, amelynek eredményeként az előfizetők nagy része akkor sem váltott/válthatott szolgáltatót, amikor az összekapcsolási díjakat a hatóság lecsökkentette és az alternatívok versenyképes árakkal tudtak megjeleníteni a piacon.

Tekintettel arra, hogy a távközlési piac működését befolyásoló egyes magatartásokat a hírközlési hatóság míg másokat a versenytanács vizsgálja, könnyen patt helyzet alakul ki: a kis- és nagykereskedelmi piacokon, a szabályozott illetve nem szabályozott tevékenységek körébe tartozó, eltérő időzítésű de egymásra épülő piaci jelenséggel szemben egyik hatóság sem tud hathatósan fellépni. A kiskapu bezárását segítheti, ha a hírközlési hatóság nagyobb szerepet vállal a versenyt torzító magatartások ex-ante szabályozásában. Ide tartozónak érzek három területet:

- a hatékony árprés-teszt kidolgozását és alkalmazását, különös tekintettel az átlagárak eltérítésének gyakorlatára és a „hatékony szolgáltató” modellezésére,
- egyes piacra lépést akadályozó árukapcsolási gyakorlatok kiskereskedelmi piacokon történő ex-ante tiltását (távbeszélő előfizetés összekapcsolása percedvezményes csomagokkal, ADSL és más szélesávú szolgáltatásokkal, illetve mobil ajánlattal, korlátlan forgalmi szolgáltatás fix díj ellenében);
- hatékony szabályozói beavatkozást a nagykereskedelmi piacokba (az előfizetői hozzáférési hálózatrészek diszkrimináció-mentes és költségalapú megnyitása, a diszkrimináció mentes SLA megállapodások biztosítása, költségalapúság és számviteli szétválasztás követelményének érvényesítése).

Esettanulmány – bérelt vonali összekapcsolás, pontosabban, annak elmaradása

A verseny legkorábban a bérelt vonali piacon indult meg. A kilencvenes évek közepén piacra lépő első alternatív szolgáltatók először bérelt vonali szolgáltatásaikkal jelentek meg és az üzleti előfizetői körben, illetve a viszonteladói piacon hamarosan élénk versenyt bontakozott ki.

³ A Hírközlési Döntőbizottság először 2002 októberében majd 2003 novemberében azonosította a bérelt vonali piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót, mindkét esetben a Matávot. A bérelt vonali összekapcsolási szolgáltatást tartalmazó első Mario-t a hatóság 2003 májusában hagyta jóvá. A 2003. évi elektronikus hírközlési törvény átmeneti rendelkezései szerint a bérelt vonali szolgáltatások piacán jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltató 2004 január 15-ig köteles referencia összekapcsolási ajánlatot benyújtani a hatósághoz. Összekapcsolási szerződésai alapján kért ellenértéket a hosszú távú előremutató különbözeti költségek költségszámítási módszere alapján köteles kialakítani. A Matáv új referencia összekapcsolási ajánlatát a hatóság 2004. június 14-én nyilvánosságra hozott határozatában fogadta el, amelyben a bérelt vonali összekapcsolás feltételeit a korábbi MARIOhoz képest lényegi változás nélkül elfogadta.

A 2001. évi Hkt. kimondta, hogy a távközlési piacon meghatározó szolgáltatói piacok egyike a bérelt vonali szolgáltatói piac, az összekapcsolási kötelezettséget a bérelt vonalra is kiterjedően állapította meg és kötelezte a bérelt vonali piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót arra, hogy referencia összekapcsolási ajánlatot készítsen és a hálózati szolgáltatásai ellenértékét a hosszú távú előremutató különbözeti költségek módszerét alkalmazva alakítsa ki.³ Kötelezte a törvény a bérelt vonali piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót arra is, hogy a bérelt vonali szolgáltatást műszaki és használati feltételeiben egységes jellemzőkkel és előírt szolgáltatásválasztékban nyújtsa. A bérelt vonalak minimális készletét szabályozó külön rendelet azonban csak 2003 áprilisától vált alkalmazhatóvá.

Formálisan tehát minden rendben lenne. Van összekapcsolás, van elfogadott referenciaajánlat, vannak költségalapú árak. Mégis, a bérelt vonali piacon az alternatív szolgáltatók piaci részesedése stagnál, a jelentős előfizetői megrendeléseket sorozatosan az inkumbens nyeri. Mi az oka annak, hogy a négy-öt éve még az alternatívok számára is virágzó üzletág ennyire sorvad?

Tény, hogy a bérelt vonali piac zsugorodik. Új technológiák veszi át a bérelt vonal szerepét, például az alacsony sávzélességű bérelt vonalakat az előfizetők sorra váltják át ADSL-re.

Tény azonban az is, hogy egyetlen alternatív szolgáltató sem kötött bérelt vonali összekapcsolási szerződést az inkumbenssel. Az alternatív szolgáltatók még a bérelt vonali összekapcsolás lehetőségének megnyílta előtt kereskedelmi szerződéseket kötöttek az inkumbenssel és a bérelt vonalakat a kiskereskedelmi árból számított kedvezményes áron kapják.

Megnézve a MARIOban elfogadott árakat kiderül, hogy az alternatív szolgáltatók jobban járnak, ha a kereskedelmi szerződésüknél maradnak. Ennek oka, egyrészt a bérelt vonali összekapcsoláshoz fűződő addicionális költségek, illetve az a tény, hogy a MARIO szerint a bérelt vonal előfizetői szakaszára továbbra is csak kiskereskedelmi feltételekkel és áron jutnak hozzá a versenytársak.

A bérelt vonali összekapcsolás korlátozását nem jogszabály mondja ki, hanem a Matáv elfogadott referencia ajánlata. A HDB 2003 január 24-i határozatában még azzal adta vissza a Matáv számára a referencia ajánlat tervezetét, hogy a féléramkör bérelt vonali összekapcsolási szolgáltatás fogalmi meghatározását és a szolgáltatások leírását dolgozza át. A hatóság kifogásolta, hogy a Matáv szolgáltatás definíciója szerint a bérelt vonali összekapcsolás csak a maghálózatra terjed ki.⁴

A hatóság álláspontja szerint a féléramkör bérelt vonal összekapcsolási szolgáltatás nem a kapcsolóközpontban, hanem a felhasználói végpontban végződik, mert a jogosult szolgáltató célja „egy felhasználói szolgáltatás nyújtása olyan formában, hogy a felhasználói végpont felőli áramkörszakaszt a (kötelezett) Szolgáltatótól bérlje.”⁵

Mindezek ellenére a hatóság 2003. és 2004 május közepén elfogadta a Matáv bérelt vonali összekapcsolási szolgáltatás definícióját és a szolgáltatás leírását.⁶ Azaz, elfogadta azt, hogy a Matáv a bérelt vonali szolgáltatások tekintetében hálózati végpontjaként nem előfizetői végpontot, hanem összekapcsolási node-ot jelölt meg. A féléramkör bérelt vonal előfizetői hozzáférési szakaszt – azaz az összekapcsolási node és az előfizetői hozzáférési pont közötti szakaszt – a Matáv az adathálózati szolgáltatásokra vonatkozó Általános Szerződési Feltételei szerint biztosítja az alternatívok részére. Ezzel nem csupán a hazai jogszabályokat, hanem – időközben uniós tagállamává válva – az Európai Unió távközlési szabályait, többek között az ONP Irányelvet is megsértette.⁷

Persze ki foglalkozna jogi definíciókkal, hálózatrajzokkal, ha a bérelt vonali összekapcsolás egyébként működne, ha az összekapcsolási díjak, vagy legalább a nagykereskedelmi díjak lehetővé tennék a tisztességes versenyt az előfizetőkért. Számos esetben azonban az alternatív szolgáltatók árprésbe kényszerülnek. Azt tapasztalják, hogy a domináns szolgáltatótól vett nagykereskedelmi bérelt vonal többbe kerül, mint a domináns szolgáltató (kiemelt) előfizetők felé kínált kiskereskedelmi ajánlata. A gyakorlatban a költségalapú RIO árak magasabbak, mint a kereskedelmi alapú nagykereskedelmi árak, melyek magasabbak, mint a kiskereskedelmi árak. Míg a kiskereskedelmi bérelt vonali árak a gyakorlatban akár 50%-ot is csökkentek, addig a nagykereskedelmi feltételek az elmúlt 3 évben változatlanok maradtak. A MARIO bérelt vonalra vonatkozó ajánlata még ennél a nagykereskedelmi ajánlatnál is drágább költségeket jelentene, s mindez a hatóság által ellenőrzött és elfogadott költségalapúsága alapján.

A bérelt vonali összekapcsolás egyes ügyfelek esetében kiváltható lenne a helyi hurok átengedésével, ha a Matáv referencia átengedési ajánlata (RUO) ezt nem zárná ki. De még ha orvosolná is a hatóság a kizárást, a helyi hurokra elfogadott RUO SLA paraméterei annyira gyengék, hogy ezen a platformon kialakított LL-i szolgáltatás egyetlen vállalati ügyfélnek sem lenne megfelelő! Azaz a szabályozó bár beavatkozik a bérelt vonali piacon, eszközei alkalmatlanok a piacra lépés biztosítására és a hatékony verseny megteremtésére, illetve nem ösztönzik az alternatív infrastruktúra kiépülését.

4 A Mario szerint „a féléramkör bérelt vonali összekapcsolási szolgáltatás a maghálózati szakaszból áll.”

„Maghálózati szakasz alatt a két Matáv épületben lévő Összekapcsolási Node között már meglévő gerinchálózati szakaszt értjük.”

5 DB-553-2/2003

6 DB-553-22/2003 DH-380-23/2004

7 ONP directive Art. 2 point 5 definition of the network termination point: „it shall mean the physical point to which a user is provided with access to a public telecommunication network. The locations of the network termination points shall be defined by the national regulatory authority and shall represent the boundary, for regulatory purposes, of the public telecommunications network.”

A magyar távközlési liberalizáció szabályozási mérföldkövei, és piaci hatásai		
Szabályozási eszköz	Pozitív hatások	Elmaradt hatások, a piacot károsan befolyásoló folyamatok
1992. évi LXXII. Törvény és végrehajtási rendeletei	VOIP megjelenése	Fennmarad a Matáv és az LTO-k monopóliuma
	Verseny kezdődik a bérelt vonali piacon	
	Összekapcsolás kereskedelmi feltételekkel	Nincs referencia összekapcsolási ajánlat, nincsenek költségalapú árak
	Erősödő mobil piaci verseny	
	A távbeszélő hálózat és az előfizetői kör növekedése	
2001. évi XL. törvény a Hírközlésről (Hkt), végrehajtási rendeletei és a Hírközlési Döntőbizottság döntései	Új piaca lépők megjelenése a távbeszélő piacon – még csak az üzleti előfizetők számára	
	Referencia összekapcsolási ajánlatok (RIO)	
	Az összekapcsolási szolgáltatások költségalapú árazása	Egyes összekapcsolási költségalapú árak magasabbak, mint a kereskedelmi árak. Ennek oka: a historikus költségmodell, a helyi hozzáférési hiány pótdíj felszámítása, az árprés teszt hiánya, a hatóság korlátozott jogköre.
	Szolgáltatóválasztás és előválasztás belföldi és nemzetközi hívásokra	Nincs szolgáltatóválasztás helyi hívásokra. A hívásonkénti szolgáltatóválasztás nem indul el. Ennek oka: a számlázás és beszédési kockázat magas költségeit a választott szolgáltató köteles viselni, ami piacrálépési korlátként jelentkezik.
	Referencia átengedési ajánlatok (RUO)	Nincs számhordozhatóság (a végrehajtási rendelet megjelenésének elmaradása miatt a törvényi kötelezettség kiürül) Egyetlen szolgáltató sem veszi igénybe. Okai: magas árak és műszaki feltételek, amelyek piacrálépési korlátot jelentenek.
	ADSL kiskereskedelmi és nagykereskedelmi megjelenése	Nincs referencia ajánlat készítési kötelezettség, sem költségalapúság az ADSL viszonteladói piacon. A nagykereskedelmi ajánlat = kiskereskedelmi ár mínusz az értékesítés mennyiségfüggő kedvezménye. Az ADSL piacon kiépül a volt monopol szolgáltatók kereskedelmi monopóliuma.
	Internet bevételmegosztás. Az Internet szolgáltatók részesednek az általuk generált távközlési bevételekből. A bevételmegosztás lehetővé teszi az első ingyenes Internet szolgáltató megjelenését.	Nincs Internet összekapcsolás, ezért alternatív szolgáltató nem tud a betárcsázási piacra lépni. Fennmarad a volt monopol szolgáltatók Internet betárcsázási monopóliuma.
	Az Internet hívásdíja szabályozott ár.	Az Internet célú hívások állami támogatásban részesülnek, amely a volt monopol szolgáltatók számára kerül kifizetésre. Az alacsony távközlési díj miatt az Internet szolgáltatók bevétele csökken.
	Egyetlen szolgáltató sem veszi igénybe. Ennek oka: a bérelt vonali összekapcsolás csak a gerinchálózati szakaszra került kimondásra, az összekapcsolási árak magasabbak, mint a kereskedelmi megállapodásokban rögzített nagykereskedelmi árak. Árprésses helyzetek a bérelt vonali piacon.	
2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről (Eht), végrehajtási rendeletei és a Nemzeti Hírközlési Tanács döntései	Számhordozhatóság a vezetékes és a mobil piacon. Egy év alatt közel 40.000 vezetékes, fél év alatt közel 18.000 mobil szám került hordozásra.	
	Közvetítőválasztás helyi hívásokra is.	2004. III. n.é.-ig nem valósult meg. Ennek oka: a referencia összekapcsolási ajánlat késedelmes elfogadása, betelepülési kötelezettség minden helyi központba – ez belépési korlátot jelent az alternatívoknak. A helyi hívásokra is értelmezhető közvetítőválasztás elmaradása versenykorlát az alternatív szolgáltatók számára. A közben megjelenő, kapcsolt szolgáltatásokat tartalmazó csomagok hatékonyan megakadályozzák az előfizetők tényleges vándorlását az alternatívokhoz. <i>Kérdés: Engedi-e a szabályozó, hogy az inkumbens kapcsolt szolgáltatásokat kínálva megtartsa előfizetői piacát, vagy kész beavatkozni a kiskereskedelmi piacokon a versenyt korlátozó előfizetői ajánlatokkal szemben?</i>
		Egyre zsugorodó bérelt vonali piac. Okai: ADSL előretörése az alacsony sávzélességeken, árprés a magasabb sávzélességekben, az összekapcsolás drágább, mint a kereskedelmi alapú nagykereskedelmi árak, az inkumbens által ajánlott új technológiákra épülő szolgáltatások alacsony kiskereskedelmi áron nagykereskedelmi kötelezettségek nélkül. <i>Kérdés: folytathatja-e a bérelt vonali piac lehalászását az inkumbens, vagy beavatkozik a szabályozás és szabályozza a bérelt vonali nagykereskedelmi piacot?</i>
	Bitfolyam-hozzáférés megjelenik a referencia átengedési ajánlatokban. A hatóság csökkentte az átengedési díjakat. Ennek hatására az alternatív szolgáltatók megkezdik a tárgyalásokat a helyi hurok átengedése és a bitfolyam-hozzáférés érdekében.	2004-ig adóvisszatérítés formájában állami támogatásban részesül a volt monopol szolgáltató az ADSL hálózat kiépítéséért. A Matáv ADSL piaci részesedése 90% feletti. <i>Kérdés: folytathatja-e a szélessávú technológiák piacának kannibalizációját az inkumbens, vagy beavatkozik a szabályozás és kiegyenlített piacrálépési feltételeket teremt?</i>